

Kommittédirektiv

**Dir.
2015:6**

Tilläggsdirektiv till Utredningen om ett starkt straffrättsligt skydd vid människohandel och köp av sexuell handling av barn (Ju 2014:22)

Beslut vid regeringssammanträde den 29 januari 2015

Sammanfattning av tilläggsuppdraget

Utredningen om ett starkt straffrättsligt skydd vid människohandel och köp av sexuell handling av barn ska utöver vad som framgår av redan beslutade kommittédirektiv (dir. 2014:128) analysera och ta ställning till om brottet köp av sexuell tjänst ska undantas från kravet på dubbel straffbarhet.

Utredningens nuvarande uppdrag

Regeringen beslutade den 4 september 2014 att ge en särskild utredare i uppdrag att undersöka om det finns behov av åtgärder i syfte att säkerställa ett starkt straffrättsligt skydd mot människohandel, köp av sexuell tjänst och köp av sexuell handling av barn. Den del av uppdraget som avser köp av sexuell tjänst omfattar att utvärdera vilket genomslag 2011 års höjning av straffmaximum har fått och att överväga om det finns behov av att förändra straffbestämmelsen för att säkerställa att försvårande omständigheter får genomslag vid straffvärdebedömningen. Om behov av förändringar bedöms finnas ska förslag till sådana lämnas. Uppdraget ska redovisas senast den 9 mars 2016.

Bakgrund

Prostitution är en i vårt samhälle oacceptabel företeelse som medför skador både för den enskilda individen och för samhället i stort. Att förebygga och bekämpa prostitution är därför ett angeläget samhällsligt intresse. I det arbetet utgör straffbestämmelsen om förbud mot köp av sexuell tjänst ett viktigt instrument. Den tar sikte på att minska efterfrågan av sexuella tjänster och markerar samhällets inställning i frågan.

En utvärdering av tillämpningen av förbudet mot köp av sexuell tjänst har visat att effekterna av förbudet i Sverige varit positiva (SOU 2010:49, Förbud mot köp av sexuell tjänst. En utvärdering 1999–2008). Enligt utredningen har kriminaliseringen bidragit till att bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Kriminaliseringen har också haft en normativ effekt. Det finns numera ett starkt stöd för förbudet i Sverige. Samtidigt förekommer uppgifter om att en betydande andel köp av sexuella tjänster, där köparen är svensk eller bosatt i Sverige, sker utomlands.

Köp av sexuell tjänst är ett brott mot svensk lag även när det begås utanför svenskt territorium (prop. 2010/11:77 s.13, Skärpt straff för köp av sexuell tjänst). För att brottet ska kunna lagföras i Sverige krävs emellertid också att svensk domstol har behörighet att döma över brottet. Denna fråga regleras i huvudsak i 2 kap. brottsbalken. Svenska domstolar är alltid behöriga att döma över brott som har begåtts i Sverige (1 §). Därutöver finns en vidsträckt behörighet att döma också över brott som har begåtts utomlands. Således omfattar den svenska domsrätten t.ex. i princip alla brott som i utlandet har begåtts av svenska medborgare, av utlänningar med hemvist i Sverige eller, om fängelse i mer än sex månader enligt svensk lag kan följa på brottet, av andra utlänningar som finns i Sverige (2 § första stycket). Vissa begränsningar i denna s.k. extraterritoriella behörighet uppställs dock. En sådan begränsning är att gärningen inte ska vara fri från ansvar enligt lagen på gärningsorten (2 § andra stycket). Det ska alltså föreligga dubbel straffbarhet.

Som yttersta skäl för kravet på dubbel straffbarhet åberopas traditionellt den folkrättsliga principen att stater inte ska gripa

in i varandras inre angelägenheter. Det brukar också ifrågasättas om det inte strider mot den straffrättsliga legalitetsprincipen att bestraffa en gärning som är straffri enligt lagen på gärningsorten.

Från kravet på dubbel straffbarhet har det dock gjorts undantag för vissa sexualbrott mot barn – bl.a. köp av sexuell handling av barn –, vissa barnpornografibrott, människohandel och äktenskapstvång (2 § fjärde stycket). Undantag har även gjorts för könsstympning enligt 3 § lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor. Dessa brott kan alltså lagföras i Sverige även om gärningarna skulle vara fria från ansvar i det land där de begicks. När det gäller köp av sexuell tjänst finns det inte något sådant undantag. Har brottet begåtts i ett land där gärningen är kriminaliserad, t.ex. i Norge, är dock kravet på dubbel straffbarhet uppfyllt och brottet kan lagföras här.

De brott som är undantagna från kravet på dubbel straffbarhet är sådana som betraktas som särskilt allvarliga eller är av internationell och gränsöverskridande karaktär eller där det råder en internationell samsyn om vilka handlingar som ska vara straffbelagda. Vid överväganden av om ett brott bör undantas från kravet på dubbel straffbarhet har det också beaktats att det kan vara förenat med svårigheter att utreda och därmed lagföra brott begångna utomlands, beroende bl.a. på vilket land brottet är begånget i.

Utredningen om utvärdering av förbudet mot köp av sexuell tjänst gjorde bedömningen att det fanns ett behov av att utvidga möjligheterna att vid svensk domstol lagföra köp av sexuell tjänst som begåtts utomlands, men ansåg sig inte kunna föreslå ett undantag från kravet på dubbel straffbarhet. Att avskaffa kravet på dubbel straffbarhet för köp av sexuell tjänst ansågs innebära ett tydligt avsteg från de principer som ligger bakom kravet.

Frågan om att undanta brottet köp av sexuell tjänst från kravet på dubbel straffbarhet har också tagits upp i flera motioner i riksdagen (t.ex. motion 2010/11:Ju10, 2010/11:Ju12 och 2010/11:Ju323).

Den internationella utvecklingen under senare år visar på ett ökat stöd för kriminalisering av köp av sexuella tjänster. Norge

och Island har infört förbud mot köp av sexuell tjänst och dessutom undantagit brottet från kravet på dubbel straffbarhet. Även i andra länder, både inom och utanför EU, övervägs en kriminalisering av köp av sexuella tjänster.

Behovet av en utvidgning av uppdraget

Enligt regeringen är köp av sexuella tjänster oacceptabla oavsett om de sker i Sverige eller utomlands. De som säljer sexuella tjänster befinner sig ofta i en mycket utsatt situation och utnyttjas inte sällan av såväl köpare som kopplare eller människohandlare. En lagstiftning som inte fullt ut återspeglar denna syn på köp av sexuella tjänster riskerar att urholka respekten för straffbestämmelsen och att motverka den attitydförändring som förbudet medfört. Det är därför viktigt att tydligt markera att Sveriges inställning till köp av sexuella tjänster gäller oavsett var i världen de sker. Detta talar för att köp av sexuell tjänst ska kunna lagföras i Sverige oavsett var brottet har begåtts.

Vidare är det väl etablerat, såväl internationellt som i Sverige, att det finns en koppling mellan prostitution och brottslighet såsom människohandel och koppleri. Det handlar inte sällan om brottslighet i organiserad form som genererar stor ekonomisk vinning och som verkar över nationsgränser. Enligt regeringen är det angeläget att motverka att personer med anknytning till Sverige bidrar till denna brottslighet utomlands genom att där köpa sexuella tjänster. Även detta talar för att lagföring av brottet alltid ska kunna ske vid svensk domstol.

Mot denna bakgrund finns det anledning att ge utredningen i uppdrag att även analysera och ta ställning till om brottet köp av sexuell tjänst ska undantas från kravet på dubbel straffbarhet. Ett sådant undantag skulle ge svensk domstol behörighet att döma över köp av sexuell tjänst som begåtts utomlands även om gärningen inte är kriminaliserad på gärningsorten.

Tilläggsuppdraget

Utredningen om ett starkt straffrättsligt skydd vid människohandel och köp av sexuell handling av barn ska analysera och ta ställning till om köp av sexuell tjänst ska undantas från kravet på dubbel straffbarhet.

Oavsett utredningens ställningstagande i sak ska förslag lämnas på hur ett undantag från kravet på dubbel straffbarhet bör utformas.

(Justitiedepartementet)